

Jasná budúcnosť z knihy Daniel

Prorokovo osobné stretnutie so Synom Človeka

Prorokovo osobné stretnutie so Synom Človeka

Daniel 10. kapitola

Záverečný boj

Posledné tri kapitoly knihy Daniel tvoria nedeliteľnú jednotku a majú rovnaký dátum, tretí rok panovania Cýra (536-535 pr. Kr.). Dva roky po udalostiach 9. kapitoly. Kapitola 10. opisuje boj medzi dobrom a zlom. Toto je ohniskový bod Danielových prorociev. Slávne vyvrcholenie dejín je názorne zobrazené v 11. a 12. kapitole, keď sa Kristus vracia, aby vyslobodil svoj ľud. Toto vyslobodenie je vyvrcholením celej knihy Daniel. Je to triumf a víťazstvo Boha a jeho ľudu, ktoré budeme študovať v tejto kapitole. Prichádza po dlhom období útlaku a zdanlivej porážky.

Keď Daniel písal 10. kap. knihy bol v zajatí cudzej krajiny viac ako 70 rokov. Mal už okolo 90 rokov. Celý život prežil mimo domova, preč od svojej rodiny. V tom čase boli jeho rodičia už dávno mŕtvi. Jeho detstvo, domov, všetko čo obklopovalo jeho detský život a tvorilo jeho domov, bolo len spomienkou na veľmi vzdialenú minulosť. Danielov život sa nevydaril tak, ako si ho naplánoval. Sny mladosti sa rozbili ako pohár hodený o skalu na tisíc kúskov. Predsa však Daniel neprechovával horkosť v srdci. Prijal Božiu prozreteľnosť vo svojom živote. Uznal, že Boh používal udalosti jeho života na utváranie jeho charakteru, na docielenie božského účelu. Vnímaval, že Boh dohliadal na jeho život a spočíval v istote jeho starostlivosti. A tak v 10. kap. v 1. verši čítame: *„V treťom roku perzského kráľa Kýra bolo zjavené slovo Danielovi, ktorý sa volal Béltšaccar. Bolo to pravdivé slovo a predpovedalo veľké útrapy. Pozorne sledoval slovo a pochopil v tomto zjavení:“*

V dňoch Médsko-Perzskej ríše bol Daniel stále nazývaný Béltšaccár. Meno Daniel, ktoré znamená „Boh je môj sudca“, bolo zmenené na Béltšaccar, čo znamená „Bel, zachráň jeho život“. Celých sedemdesiat rokov uznával, že význam jeho mena je „Boh je môj sudca“ a že nie je zodpovedný ľuďom, ale Bohu. Daniel bol v Babylone tak isto oddaný a verný Bohu, tak ako v Jeruzaleme. Dan 1,8 hovorí, že pred sedemdesiatimi rokmi si *„Daniel zaumienil“* slúžiť Bohu. Počas svojho

zajatia dokazoval túto vernosť. Aj teraz, na konci života, vernosť zachoval.

Danielova túžba

Daniel 10,2 opisuje veľkú túžbu Danielovho srdca: „*V tých dňoch som ja, Daniel, tri týždne trúchlil.*“ Prečo Daniel trúchlil? Aké proroctvo Daniel študoval? Proroctvo proroka Jeremiáša, ktoré predpovedalo, že Židia budú v zajatí sedemdesiat rokov. Nebúkadnecar dobyl Jeruzalem v roku 606 pr.Kr., keď mal Daniel asi 18 rokov. Teraz, v treťom roku Cýra, sa píše rok 536 pr. Kr. Sedemdesiatročné obdobie, o ktorom hovoril Jeremiáš, sa skončilo. Niektorí zo Židov opustili zajatie a pracovali na obnovení Jeruzalema. Daniel sa dopočul, že pokrok je pomalý. Vzbury a povstania zdržovali obnovu mesta. Vedel, že je potrebná pomoc.

Cýrus bol Boží muž, o ktorom prorok písal už 150 rokov pred jeho narodením ako o tom, ktorý bude pomáhať Židom v prevedení výstavby. (Izaiáš 44,28; 45,1-2)

Cýrus bol naozaj predobrazom Krista. Boží ľud bol v babylonskom zajatí. Boli v porobe, v otroctve. Boh určil Cýra, aby dobyl Babylon, vyslobodil jeho ľud a prepustil ich späť do Jeruzalema.

Podobne v posledných dňoch svetových dejín, keď bude Boží ľud utláčaný, zotročený, spútaný, porobený týmto svetom, príde Kristus a vyslobodí ho. Vezme svojich verných do nového Jeruzalema.

Daniel však smútil. On vedel, že čas Jeremiášovho proroctva prešiel. Túžil po svojom ľude, túžil, aby bol oslobodený zo svojej poroby, aby sa mohol vrátiť domov. Mnohí z izraelského národa si však vyvolili zostať naďalej v Médsko-Perzsku, aj keď mali možnosť vrátiť sa späť domov. Tí, ktorí sa vrátili, čelili odporu pri pokuse opraviť hradby Jeruzalema. Vzbura a spory sprevádzali postup výstavby.

„*Nejedol som chutný pokrm, mäso ani víno sa mi nedostalo do úst, vôbec som sa nepomazal, kým neprešli tri týždne.*“ Daniel 10,3 Tri týždne sa Daniel modlil. Tri týždne sa postil. Na jeho srdci ležalo bremeno. Keď Cýrus vydal prvý výnos a dovolil Židom odísť a znovu postaviť jeruzalemský múr, odišlo ich len asi 50 tisíc. V zajatí však bolo najmenej vyše milión Židov. Očakávali by sme, že keď Cýrus vydal dekrét, budú sa Židia po sedemdesiatročnom zajatí ponáhľať späť do Jeruzalema, na slobodu. Oni však v zajatí tak spohodlneli, že neboli

ochotní podniknúť dlhú, úmornú cestu späť do svojej domoviny, do Jeruzalema. Vrátilo sa len veľmi málo z nich.

Zdrvujúce videnie

„Dvadsiateho štvrtého dňa prvého mesiaca, keď som bol na brehu veľkej rieky Tigris, zdvihol som oči, obzrel sa a videl človeka oblečeného do ľanového rúcha; okolo bedier mal opasok z ofírskeho zlata; jeho telo bolo ako drahokam, jeho tvár vyzerala ako blesk, jeho oči boli ako ohnivé fakle, jeho ramená a lýtka ako bronzové zrkadlo a zvuk jeho slov bol ako hluč davu. Daniel 10,4-6

Toto je vrcholná chvíľa v Danielovom živote. Kto je ten muž, oblečený do ľanového rúcha, ktorého bedrá sú prepásané rýdzim zlatom, s tvárou ako blesk a s očami ako horiace fakle, s ramenami a nohami ako lesklá meď a s hlasom ako zvuk množstva ľudu?

Tentoraz však Daniel nevidí pri rieke Tigris Cýra. Vidí najvyššieho kňaza, tak ako sa zjavuje počas Kippur, veľkého sviatku zmierenia, v ľanovom rúchu so zlatým opaskom (v. 5; porovnaj 3 Moj 16,4.23; 2 Moj 28,4.5.8) – kňaza odlišného od ostatných, ktorých bolo možné bežne stretnúť v jeruzalemskom chráme. Celá jeho bytosť žiari. Jeho telo je podobné chryzolitú, taršišu, drahokamu pochádzajúcemu z Tartessos v Španielsku, ktorý stotožňujeme s topásom; jeho tvár žiari ako blesk a jeho ramená ako lesklá meď; jeho oči ako horiace fakle; jeho hlas zvučí ako hlas veľkého davu.

Všetky tieto superlatívy nasvedčujú, že ide o mimoriadneho a nadprirodzeného kňaza.

Takýto opis nie je len v knihe Daniel. Nachádza sa s rovnakými prvkami v knihe Ezechiel (1. kap.): blesk (v. 14), zafír (v. 26), lesklá mosadz (v. 27), oheň (v. 13), mohutný zvuk (v. 24). Ezechiel na záver vysvetľuje: *„To bol zjav podoby slávy Hospodinovej“* (v. 28). Rovnaký opis nachádzame aj v knihe Zjavenie (1. kap.): aj tu je postava odiata do kňazského rúcha, poderes164, a prepásaná zlatým pásom (v. 13); aj tu boli jeho oči ako oheň, jeho nohy ako mosadz a jeho hlas mohutný (v. 14.15). Opísaná postava je tu stotožnená s božskou bytosťou: *„Ja som Prvý a Posledný a živý. Bol som mŕtvy a hľa, som živý na veky vekov a mám kľúče smrti a podsvetia“* (v. 17.18). Je to jasné svedectvo, že ide o Ježiša Krista, tak ako je to napísané v tej istej kapitole niekoľko veršov predtým: *„prvorodený z mŕtvych“* (v. 5), *„Alfa i Omega“* (v. 8). Ba aj

Danielova reakcia sa zhoduje s reakciou Ezechiela a Jána; všetci traja padajú v ohromení na svoju tvár (10,9; Ez 1,28; Zj 1,17).

Spomenuté biblické paralely mimo knihy Daniel naznačujú, že Daniel, tak ako Ján a Ezechiel, vidí božskú bytosť, a nie anjela Gabriela. Daniela totiž nijako neohromilo, keď sa mu zjavil anjel Gabriel (9,21).

Zjavenie 1,13-15: „...a uprostred nich niekoho podobného Synovi človeka, oblečeného do plášt'a a opásaného zlatým pásom na prsiach. Hlavu a vlasy mal biele ako biela vlna, ako sneh, oči ako ohnivý plameň, nohy podobné lesklému kovu rozžeravenému v peci a hlas ako hučanie mnohých vôd.“

Je to vzrušujúce, keď vidíte, že na konci Danielovho života, po sedemdesiatich rokoch oddanosti a vernosti, sa prorokovi Danielovi pri rieke Hidekel ukázal sám Ježiš, odiaty nebeskou slávou, zahalený svojím božstvom.

Skrytý boj

V našom svete vidíme v troch rozmeroch: diaľka, šírka a hĺbka. Daniel mal možnosť vidieť v inom rozmere. Boh odstránil oponu, ktorá oddeľuje materiálny a duchovný svet a dovolil Danielovi zažiť veľmi skutočné stretnutie s Kristom. Keby sme mali okuliare umožňujúce skutočne vidieť, videli by sme v tejto miestnosti anjelov. Práve v tejto miestnosti sú anjeli. Existencia nebeských anjelov je pravdou, o ktorej učí Písmo. Keby sme sa dnes mohli pozerat' cez duchovné okuliare, videli by sme Ducha Svätého, ktorý poskytuje pomoc nášmu srdcu. Keby sme mohli vidieť skutočnosť, keď kráčame ulicou, videli by sme zlých anjelov, ktorí obklopujú niektorých ľudí a videli by sme aj dobrých anjelov. Keby sme naozaj mohli vidieť, uvideli by sme Kristovu prítomnosť pri nás.

Takisto sú aj duchovné skutočnosti, ktoré prirodzené oko nevidí – boje, veľké spory medzi anjelmi a mocnosťami zla, veľké spory nad každou ľudskou bytosťou. Zlí anjeli pokúšajú a utláčajú. Zastrážujú, prinášajú skleslosť a pochybnosti, a k tomu ešte strach a odcudzenie. O tom hovorí Pavel v liste do Efezu v 6. kap. Za tým, čo ľudské oko môže vidieť, existuje ešte celý svet duchovných skutočností. *„Oblečte sa do celej výzbroje Božej, aby ste mohli obstáť proti úkladom diabla. Ved' náš boj nie je proti krvi a telu, ale proti kniežatstvám a mocnostiam,*

proti pánom sveta tejto temnosti, proti zlým duchom v nebesiach.“
Efezským 6,11-12

Vráťme sa späť k 10. kapitole knihy Daniel. Tento spor je tu tak jasne osvetlený, ako nikde inde v Písme. Daniel videl vo videní Krista. Pre Daniela bola opona odstránená a on hľadel do skutočného duchovného sveta. *„Ja, Daniel, som zjav videl; mužovia, ktorí boli pri mne, ho nevideli; ale prepadol ich veľký strach, takže ušli a skryli sa.“* Daniel 10,7 Keď sa Daniel modlil, Kristus mu zjavil svoju krásu, silu a výnimočnosť. Len Daniel mal videnie Krista. Ostatné osoby okolo Daniela videnie nedostali.

Osobné videnie

Daniel sám videl toto videnie, *„mužovia, ktorí boli so mnou, nevideli videnie“*. Daniel mal videnie Krista a jeho významu pre svoj život. A tí, ktorí boli okolo neho, to nerozoznali. Nebuď zastrašený, ak ľudia okolo teba nerozumejú zjaveniu pravdy, ktorú ti Boh ukazuje vo svojom slove. Tí okolo Daniela tiež ničomu nerozumeli. Prečo je to tak, že naši najbližší a najdrahší, niekedy naši naj dôvernejší priatelia, dokonca naša rodina, nemôžu rozumieť? Boh má pravdy, ktoré túži zjaviť tebe osobne.

Nie ste osamotení

Daniel mal videnie Krista, ktoré tí okolo neho nevnímali. *„Tak som ostal sám, keď som videl tento veľký zjav. Ale neostala vo mne sila, skvelý výzor mojej tváre sa strašne zmenil a sila ma opustila. Vtedy som počul zvuk jeho slov. Ale keď som ho počul, omráčený som padol na tvár. Vtedy sa ma dotkla ruka a pomohla mi oprieť sa na kolená a dlane. Potom mi povedal: Daniel, milovaný muž, daj pozor na slová, ktoré ti hovorím. Postav sa na svoje miesto, lebo teraz som poslaný k tebe. Keď mi tieto slová hovoril, s chvením som sa postavil.“* Daniel 10,8-11

Kniha Daniel vždy znovu hovorí o Danielovi ako o mužovi veľmi milovanom. Tento výraz je použitý v kapitole 10,19 a ak sa pozrieme do Daniela 9,23, opäť tam nájdeme tento výraz. Nebo sa dívalo na Daniela ako na toho, kto je veľmi milovaný. Daniel bol sám a predsa nie osamotený. Bol veľmi milovaný nehom.

Každý muž, žena a dieťa, ktorý sa pokoruje vo svojom srdci, zaväzuje sa konať správne a kráča Ježišovou cestou, je nekom veľmi milovaný. Hoci môže byť vo svete osamotený, hoci musí čeliť ťažkostiam a protivenstvám, nebo sa díva dole na neho a hovorí: „Moje dieťa, ty si veľmi milované.“

Modlitba hýbe Božím srdcom a rukou

Tri týždne sa Daniel modlil a zdalo sa, že nedostal žiadnu odpoveď. Kedy môžem byť vyslobodený zo zajatia? Ale anjel, ktorý sa dotkol Daniela mu povedal: „Potom mi povedal: *Neboj sa, Daniel, lebo od prvého dňa, keď si si v srdci zaumienil chápať a pokoriť sa pred svojim Bohom, boli tvoje slová vyslyšané, a ja som prišiel práve kvôli nim.*“ Daniel 10,12

Kedy Daniel dostal odpoveď na svoju modlitbu? Čo je tam napísané? Od ktorého dňa? Od prvého dňa! Ako dlho sa však Daniel modlil? Tri týždne. Keby bol Daniel dostal odpoveď na svoju modlitbu hneď v prvý deň, prečo by sa mal modliť tri týždne?

Pozrime sa, čo sa stalo v Danielových dňoch. Možno lepšie a hlbšie pochopíme vedu o modlitbe.

Potom mi povedal: „*Ale knieža perzského kráľovstva stálo oproti mne dvadsaťjeden dní, a ajhľa, Mícháél, jedno z prvých kniežat, mi prišlo na pomoc. Nechal som ho tam pri perzských kráľoch, a prišiel som, aby som ti dal vedieť, čo sa prihodí tvojmu ľudu v budúcich dňoch. Lebo videnie sa vzťahuje na budúce dni.*“ Daniel 10,13.14

Daniel sa modlieval, aby v čase, keď sa sedemdesiat rokov zajatia chýlilo k záveru, použil Boh Cýra na podporu úsilia obnovy Jeruzalema. Zvlášť sa modlieval, aby jeho ľudu bolo dovolené vrátiť sa späť. Od prvého dňa, keď sa Daniel začal modliť, prišiel anjel Gabriel dole, aby pracoval na mysli perzského kráľa. Teraz si všimnite, čo je tu napísané: „*Ale knieža perzského kráľovstva stálo oproti mne.*“ Spomínate si, keď satan prišiel k Ježišovi? Ježiš povedal v evanjeliu Jána 14,30: „*Ide knieža tohoto sveta a nemá na mne ničoho.*“

Kto je knieža tohto sveta? Adam bol kniežaťom planéty Zem, keď bola stvorená. Keď zhrešil, jeho vláda pripadla Luciferovi. Boj, ktorý Daniel opisuje, je obrovský boj medzi Kristom a satanom – o Cýrovu myseľ. A tak Gabriel hovorí Danielovi: „Daniel, od prvého dňa, keď si sa začal

modliť, prišiel som ovplyvňovať myseľ Cýra, aby dovolil Izraelitom vrátiť sa späť do Jeruzalema a opäť vybudovať svoje mesto. Ale knieža perzského kráľovstva (satan) sa postavilo proti mne.“ Satan zdržiaval Gabriela a anjeli pekla bojovali proti nemu. Nechceli, aby Gabriel ovplyvnil myseľ Cýra. Chceli, aby Židia zostali v otroctve. Nechceli, aby bol Jeruzalem vystavený a zriadený chrám, nechcel, aby sa zjavilo miesto Božieho príbytku. Vôbec nechcel, aby sa to stalo. A tak utláčal Gabriela. Ale kto potom nakoniec prišiel dole, podľa Daniela 10,13? „*A hľa, Michael, jedno z prvých kniežat, mi prišiel na pomoc a ja som pozostal tam, pri perzských kráľoch.*“

Michael prišiel. Podľa Písma svätého mali Michael a Lucifer medzi sebou boj. Ak si otvoríte Bibliu v Zjavení 12, nájdete tam čas, kedy Michael a Lucifer bojovali. Ten obrovský boj vo vesmíre pokračuje a je to hlavne boj medzi Michaelom a Luciferom.

Zjavenie 12,7-9: „A povstal boj na nebi. Michal a jeho anjeli bojovali proti drakovi; i drak a jeho anjeli bojovali, ale nevydržali, v nebi pre nich nebolo už miesta. Veľký drak, starý had, nazývaný diablom a satanom, zvodca celého sveta, zvrhnutý bol na zem a jeho anjeli s ním.“

Satan – Lucifer – bol vyvrhnutý z neba. Michael (Michal) a jeho anjeli bojovali a bojoval aj drak a jeho anjeli. Ak drak predstavuje satana bojujúceho so svojimi anjelmi, koho asi môže predstavovať Michael? Krista. Michael v hebrejčine znamená „kto je ako Boh“.

Niektó povie: „Ale ja som si myslel, že Michael bol archanjel.“ Viete, čo znamená slovo archanjel? Znamená to veliteľ všetkých anjelov. Ježiš nebol stvorenou bytosťou. Je večný, s výsadami a absolútnou mocou Boha. Jednou z Kristových funkcií bolo slúžiť ako hlavný veliteľ všetkých anjelov.

Tak Michael – Kristus – a jeho anjeli bojovali proti drakovi – satanovi – a jeho anjelom. A satan bol vyvrhnutý z neba. Koľko anjelov vzal Lucifer – drak – so sebou, keď bol vyvrhnutý von z neba? Ak sa pozriete do Zjavenia 12,4, zistíte, že sa tam o tom hovorí: „*Jeho chvost vlietol tretinu nebeských hviezd a vrhol ich na zem.*“

Tretina anjelov padla s Luciferom. Lucifer má tak tisíce zlých anjelov a oni tlačili na Cýrovu myseľ, skúšali ho zadržať, aby nedovolil izraelskému národu odísť na slobodu.

Gabriel prišiel dole hneď v prvý deň, keď sa Daniel začal modliť. Nad Cýrovou mysl'ou nastal však boj medzi dobrými a zlými anjelmi. Zlí anjeli sa hemžili a prinášali zmätok. Predtým, ako sa Daniel začal modliť, bol Cýrus obklopený zlými anjelmi, ktorí ho utláčali a zdržiavali od rozhodnutia dovoliť Danielovmu ľudu odísť.

Daniel sa modlil. Pozorujte tú krásu! Modlitba stúpa k Ježišovi do trónnej miestnosti vesmíru. A Ježiš odpovedá. Obracia sa ku Gabrielovi a hovorí: „Gabriel, Daniel sa modlí a Cýrus potrebuje zvláštnu pomoc. Pekelné armády tiesnia jeho myseľ. Chod' dole a odraz tých zlých, aby mohol Cýrus jasne vidieť a urobiť správne rozhodnutie.“

Gabriel zostupuje z neba a skúša odraziť zlých anjelov. Tento napätý boj pokračuje celé tri týždne.

Tri týždne sa satan staval proti Gabrielovi. Všimnime si rozdiel medzi perzským kniežaťom, ktorý sa stavia proti nemu vo verši 13 a perzskými kráľmi, ktorí sú v poslednej časti. Sú to dve rozdielne moci. Výraz „perzskí kráľi“ sa vzťahuje na Cýra a jeho spoluvládco. Perzské knieža je Lucifer. Ako odpoveď na Danielovu modlitbu zostupuje samotný Ježiš, aby odrazil zlé sily a zvíťazil. Satan je vyvrhnutý a Gabriel zostáva, aby Cýrus, ako odpoveď na Danielovu modlitbu, mohol napísať dekrét, ktorý umožní izraelskému národu odísť domov. Toto nie je predstieraná dráma. Veľký spor medzi dobrom a zlom prebieha. Táto dráma vekov, spor medzi Kristom a satanom, boj o ľudskú myseľ a dušu, stále prebieha. 10. kap. knihy Daniel je opisom víťazstva Boha.

Víťazstvo je zaistené

Vyvrcholenie knihy Daniel je krásne. Satan je porazený nepriateľ. Nemá žiadnu moc nad Božími deťmi. Ako čítame v Písme, satan je porazený. V Daniel 10,19 nachádzame slávne vyvrcholenie.

„Potom povedal: Neboj sa, milovaný muž! Pokoj s tebou! Bud' pevný, bud' pevný! Keď takto so mnou hovoril, cítil som sa posilnený a povedal som: Hovor, Pane môj, lebo si ma posilnil. Daniel 10,19

Anjel povedal Danielovi: „*Neboj sa, ľúby muž, pokoj ti! Bud' silný a len bud' silný!*“ Aj najslabšie Božie dieťa môže prijať nebeskú silu na to, aby premohlo satana. Nezáleží, za akého slabého sa považuješ, v Kristovi si silný. Nezáleží, za akého silného sa považuješ, bez Krista

si slabý a bez Krista nie si žiadnym zdatným súperom pre zlého protivníka. „*Neboj sa,*“ povedal anjel, „*pokoj s tebou! Bud' silný a len bud' silný!*“

10. kap. knihy Daniel je úvodom do kapitol 11 a 12. V tejto zmenšenej bitke medzi silami neba a pekla o Cýrovu myseľ dáva Písmo nahliadnúť do konečného boja. V knihe Daniel prenasledovali pohanské ríše a krutí vládcovia Boží ľud. Posledné tri kapitoly sa končia slávnym triumfom pravdy. V kapitole 10,19-21 slávi Boží ľud víťazstvo; v kapitole 11,32-45 Božia pravda slávne víťazí. Mocnosť malého rohu zo 7. a 8. kapitoly knihy Daniel je v symbole zobrazená kráľom severu v 11. kapitole. Je to tá odpadlícka náboženská mocnosť, ktorá prevrátila Božiu pravdu, prináša nátlak na Boží ľud. No Božia pravda opäť slávi víťazstvo! Túto myšlienku krásne vyjadril James Russell Lowell: „Pravda je vždy na popravisku, zlo a krivda na tróne. Popravisko ovláda ešte budúcnosť, ale za kalným neznámom stojí Boh vo vnútri tieňov, drží stráž nad svojimi vlastnými.“

Potom povedal: Neboj sa, milovaný muž! Pokoj s tebou! Bud' pevný, bud' pevný! Keď takto so mnou hovoril, cítil som sa posilnený a povedal som: Hovor, Pane môj, lebo si ma posilnil. Vtedy povedal: Vieš, prečo som k tebe prišiel? Teraz sa vrátim bojovať s perzským kniežaťom. Ja odchádzam, a práve prichádza grécke knieža. Ale oznamujem ti, čo je napísané v knihe pravdy. Nikto ma neposilňuje proti nim, iba vaše knieža Micháel. Daniel 10,19-21

Otázky:

1. Čo hovorí táto kapitola o Bohu, jeho charaktere a jeho záujme o ľudstvo?
2. Čo hovorí táto kapitola o dobe konca a vývoji dejín pred koncom?
3. Čo hovorí táto kapitola o úspešnom kresťanskom živote? Ako môže pomôcť ľuďom riešiť ich životne problémy?

Spracoval Mgr. Karol Badinský BTh.